

ES-2111. 1380 123/10.4.1980

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS

1988 (VK-88)

Rautakautinen röykkiöhautatutkimus

Kaivauskertomus

Markku Mäki vuoti

Pohjois-Pohjanmaan museo

Oulu

SISÄLLYS	SIVU
ARKISTOTIEDOT	2
JOHDANTO	2
- Rahoitus	
- Kaivaustekniikka	
KAIVAUSALUEEN SYSTEMAATTINEN ESITTELY	3
- I RÖYKKIÖ N:O 2	4
- 1.1. Hautaus n:o 1	5
- 1.2. Hautaus n:o 2	6
- 1.3. Hautaus n:o 4	7
- 1.4. Hautaus n:o 5	7
- 1.5. Hautaus n:o 7	8
- 1.6. Hautaus n:o 9	8
- 1.7. Hautaukset n:ot 3, 6 ja 8	9
- II RÖYKKIÖ N:O 3	10
- III RÖYKKIÖ N:O 4	11
- IV 'RÖYKKIÖ N:O 5' JA KOEKAIVAUSALUEET	12
YHTEENVETO	12
LIITELUETTELO	15

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS (VK-88)

Rautakautinen röykkiötutkimus 4.7.-5.8.1988

ARKISTOTIEDOT:

Kaupunki:	Oulu
Kylä:	Kiviniemi
Kaupunginosa:	Kaakkuri
Tila:	Jukola 7:63
Omistaja:	Oulun kaupunki
Peruskartta:	Madekoski 3422 05
Koordinaatit:	X=7208 24, Y=3430 76, Z=n. 16
Kiintopiste:	Maakivi kaivausalueen kaakkoiskulmassa X=7208 24, Y=3430 76, Z=16,744
Arkistotiedot:	Tarkastus, Paula Purhonen 1978 Inventointi, Helena Taskinen 1985 Kaivaus, Markku Mäkivuoti 1987
Aikaisemmat löydöt:	KM 23911:1-35
Löydöt:	KM 24597:1-48
Kaivausdiat:	193 kpl
MV-kuvat:	157 kpl
Kartat:	1-13

JOHDANTO

Arkistotietojen kohdalta katso P. Purhosen tarkastuskertomus (1978), H. Taskisen inventointikertomus (1985) ja M. Mäkivuotin kaivauskertomus (1987) topografisessa arkistossa.

Kesän 1988 kaivausten kohteena olivat Välikankaan röykkiöt n:ot 2, 3 ja 4. Lisäksi alueella tehtiin kartoitusta varsinaisen röykkiöalueen välittömässä läheisyydessä (ks. kartat n:ot 0 ja 12).

Tutkimukset rahoitti Pohjois-Pohjanmaan museo. Kaivauksen kustannusarvio oli kenttä- ja jälkitöiden osalta n. 50.000 mk. Kaivauskalusto oli lainattu Oulun yliopiston historian laitokselta ja esineiden konservointi on tapahtunut historian laitoksen arkeologian laboratoriossa.

Kaivaukset kestivät 4.7.-5.8.1988. Kaivauksen vastuullisena johtajana oli FM Markku Mäkivuoti ja piirtäjänä fil.yo. Jari Okkonen. Kaivaustyöntekijöiksi oli palkattuna 5 arkeologian opiskelijaa Oulusta.

Koordinaattijärjestelmänä käytettiin vuoden 1987 järjestelmää, jossa päälinja oli asetettu kompassipohjoiseen. Alueet paalutettiin 2x2 metrin ruutuihin. Korkeuskiintopisteenä käytettiin suurta maakiveä kaivausalueen kaakkoiskulmassa (ks. kartat n:o 1 ja 12). Kartoissa ja muussa dokumentaatiomateriaalissa esiintyvät korkeudet ovat suhteellisia korkeuksia (kone korkeudessa 101).

Kaikki esinemateriaali ja näytteet talletettiin ns. löytöinä eli niille otettiin mahdollisimman tarkat löytötiedot. Kaivaustekniikkana oli edetä kerroksittain, tutkimalla aina yksi hauta-arkku kerrallaan. Varsinainen työ tapahtui poistamalla kivikerros kerrallaan, jolloin kivikerta tarkoitti kulloinkin kerralla näkyvissä ollutta kiveystä. Röykkiöitä ympäröivä alue sekä koekaivausalueet tutkittiin kohteesta riippuen joko 5 tai 10 cm kerroksina. Röykkiön maansekaisen aineksen kaivamisessa käytettiin myös ohuempia, 3 cm kaivauskerroksia.

KAIVAUSALUEEN SYSTEMAATTINEN ESITTELY

Tutkimustuloksia esiteltäessä ne on jaettu seuraavasti:

- I Röykkiö n:o 2
- 1.1. Hautaus n:o 1
- 1.2. Hautaus n:o 2
- 1.3. Hautaus n:o 4
- 1.4. Hautaus n:o 5

- 1.5. Hautaus n:o 7
- 1.6. Hautaus n:o 9
- 1.7. Hautaukset n:ot 3, 6 ja 8
- II Röykkiö n:o 3
- III Röykkiö n:o 4
- IV 'Röykkiö n:o 5' ja koekaivausalueet
- V Yhteenveto

Röykkiöalueen tutkiminen toteutettiin avaamalla röykkiöiden ympäristöstä vähintään kahden metrin levyinen vyöhyke sekä yhdistämällä röykkiöiden n:o 1, 2 ja 3 kaivausalueet. Röykkiö n:o 4 kaivettiin ympäristöineen omana erillisenä kokonaisuutena samoin 'röykkiö n:o 5' (ks. kartta n:o 12). Röykkiöiden ympäristöstä poistettiin turve sekä kaivettiin kaksi 10 cm kaivauskerrosta. Ympäröiviltä alueilta ei tavattu merkkejä kulttuurikerroksista. Ympäröivien alueiden tutkimus oli kuitenkin hyödyllinen kokonaiskuvan saamiseksi röykkiöalueesta. Toteutettu kaivaus ympäristössä osoitti, että röykkiöt oli kasattu 'puhtaalle' maalle eikä kulttuurikerroksen päälle. Lisäksi tarpeeksi laaja ympäristön tutkimus toi selvästi esille varsinaisen muinaisjäännöksen, röykkiöalueen rajat.

Varsinaisten röykkiöiden tutkiminen toteutettiin poistamalla turve ja humuskerros röykkiöiden kiveyksen päältä. Puhdistuksen jälkeen kaivaus jatkui ympäröiville alueille röykkiöiden piirtämisen aikana. Puhdistusvaiheessa rakenteista ei poistettu lainkaan kiviä vaan varsinaisen röykkiöiden tutkimus toteutettiin vasta sen jälkeen kun ympäröivä alue oli saatu tutkittua ja röykkiöt dokumentoitua piirtämällä ja kuvaamalla.

I RÖYKKIÖ N:O 2

Puhdistuksen jälkeen röykkiössä n:o 2 oli näkyvissä selvästi kahdeksan arkkumaista rakennelmaa. Arkkuja reunustivat maakivet ja isot miehennostannaiset kivet ja niiden sisusta oli täytetty pienemmillä, pään ja nyrkin kokoisilla, kivillä. Lisäksi röykkiössä oli pohjoisreunalla laaja lähes ympyränmuotoinen suurien kivien

reunustama, röykkiötä muistuttava, rakennelma (ks. kartat n:ot 2, 5 ja 12). Näiden lisäksi oli röykkiöiden 2 ja 1 välissä merkkejä rikkoontuneesta arkusta (ks. kartta n:o 12). Tästä mahdollisesti rikkoontuneesta arkusta oli tehty huomioita jo edellisen vuoden kaivauksissa ja niinpä vuoden 1987 kaivauksen reuna oli pysäytetty linjalle N=1009. Vuoden 1988 kaivauksissa ei kuitenkaan pystytty yksiselitteisesti osoittamaan, että tämä rakennelma röykkiöiden 1 ja 2 välissä olisi muodostanut selvän hauta-arkun.

Röykkiön n:o 2 tutkiminen toteutettiin avaamalla arkku kerrallaan. Avatut arkut numeroitiin arabialaisin numeroin (1-9), samalla numerot osoittavat arkkujen avaamisjärjestyksen. Röykkiön rakenteet olivat säilyneet ehjinä kaikkien muiden osalta, paitsi n:o 9 osalta. Röykkiössä oli lähellä kohtaa E=106; N=1014 noin metrin laajuinen kuopanne, josta kohtaa röykkiötä oli pengottu lähes pohjaan asti, lisäksi kyseisessä kohdassa oli pidetty nuotiota. Röykkiö muodostui lähes pelkästään kivistä.

1.1. Hautaus n:o 1

Röykkiöstä n:o 2 avattiin ensimmäisenä eteläisin arkku, hautaus n:o 1. Arkku oli rakennettu käyttäen hyväksi suurta arkun länsipäädyssä ollutta maakiveä. Muilta osin arkun seinämien rakentamisessa oli käytetty suuria miehennostannaisia kiviä. Arkun sisusta oli täytetty pienemmällä kivillä. Lisäksi tämä arkku sisälsi poikkeuksellisen paljon maa-ainesta kivien seassa, lähinnä hienoa hiekkaa.

Arkusta poistettiin kaksi kivikertaa, joiden alta paljastui maatuneet vainajan jäännökset. Vainajan pää oli lännessä. Parhaiten vainajasta olivat säilyneet oikea käsivarsi sekä molemmat reisiluut ja vasemman jalan sääriluut. Muilta osin vainaja näkyi ainoastaan tummana värjäytyneenä hahmona pohjahiekassa (ks. kartta n:o 7). Kyseessä oli selvästi miehen ruumishautaus, joka sisälsi seuraavat esineet: KM 24597:1-3 eli avoin pronssisormus, putkellinen keihäänkärki ja ruodollinen veitsi.

Vainaja näytettiin asetettaneen suoraan arkkuun maapohjalle. Viitteitä mahdollisesta kate- tai suoja-aineesta ei tavattu.

1.2. Hautaus n:o 2

Hauta-arkkurakennelma n:o 2 erottui edellistä arkkua hieman epäselvempänä (ks. kartat n:ot 2, 5 ja 12). Arkun kasaamisessa oli käytetty miehennostannaisia kiviä. Arkusta puuttui arkun reunakivi sen pohjoisreunalta ja lisäksi arkussa oli pieni "lisäarkkumainen" uloke länsipäädystä (ks. kartat n:ot 5 ja 12). Tämän lisäksi arkun itäpäädyssä oli suurista kivistä tehty kiveys, joka ei kuitenkaan muodostanut selvää rakennetta eikä sisältänyt löytöjä kun se kaivauksen loppuvaiheessa tutkittiin (ks. kartta n:o 5).

Arkkurakennelmasta poistettiin kolme kivikertaa, jonka alta paljastui runsaasti palaneita luita (ks. kartta n:o 13). Tarkalla lastakaivauksella arkun länsipäädystä (pisteen N=1010; E=104 luoteispuolelta) pystyttiin erottamaan kaksi polttohautausta, jotka sisälsivät palaneita luita 2120 gr, jotka oli katettu tuohella. Palaneiden luiden joukossa oli sekä vainajien luita että luuesineitä sekä jäännökset pienestä pahoin hajonneesta keramiikka-astiasta. Kenttätutkimuksessa tehdyt havainnot mahdollisista esinelöydöistä, johtivat siihen, että luumateriaali otettiin yhtenä kokonaisuutena talteen ja sen tutkiminen tapahtui laboratoriossa, jossa pystyttiin erottamaan luumateriaalista useita esineitä. Hautaus käsitti seuraavat esineet: KM 24597:4-15 eli Sär 2 -tyyppisen astian, 2 luukampaa, 5 luukärkeä sekä kärjen katkelmia ja kaksi ruodollista veistä.

Yleisenä vaikutuksena arkun n:o 2 hautauksista jäi se, että ne olisi tehty myöhemmässä vaiheessa, jolloin myös arkun rakenne olisi rikkoutunut. Mikäli arkussa on ollut aikaisemmin ruumishautaus on se niin pahoin tuhoutunut jälkihautauksen yhteydessä, että siitä ei voitu tehdä mitään havaintoja.

1.3. Hautaus n:o 4

Arkku, hautaus n:o 4, erottui myös varsin epäselvänä ja varsin pitkänä hautauksen n:o 2 pohjoispuolella (ks. kartat n:ot 2, 5 ja 12). Ensimmäisen kivikerran poiston jälkeen arkku kuitenkin hahmottui selvästi omaksi hautaukseksi. Myös tämän arkun rakentamisessa oli käytetty suuria miehennostannaisia kiviä, ja arkun sisustaa kattoivat noin päänkokoiset kivet. Arkusta poistettiin kolme kivikertaa, joiden alta paljastui maatuneet vainajan jäännökset (ks. kartta n:o 7). Vainajasta oli jäljellä ainoastaan tumma maatunut painuma pohjahiekassa. Kysymyksessä oli ruumishautaus, ja vainaja oli asetettu hautaan niin, että pää oli lännessä. Hautauksesta tehtiin seuraavat esinelöydöt: KM 24597:16-18 eli rautainen vyönsolkilaite, väkäsellinen putkellinen keihäänkärki ja ruodollinen veitsi.

Hautauksesta ei löydetty merkkejä siitä, että vainaja olisi peitetty jollain katemateriaalilla hautaan asettamisen jälkeen. Myöskään ei löydetty merkkejä siitä, että vainajan alle olisi laitettu mitään materiaalia. Jäänteitä tekstiileistä ei tavattu.

1.4. Hautaus n:o 5

Arkku n:o 5 erottui selvänä kapeana suurten kivien reunustamana jo heti röykkiön puhdistamisen jälkeen. Arkun länsipäädyssä oli suuri maakivi ja sen vieressä suuren männyn kanto, joka haittasi tutkimuksen tekoa (ks. kartat n:ot 2, 5 ja 12).

Kolmen kivikerran poiston jälkeen arkusta paljastui varsin hyvin säilyneen 'pitkän' vainajan jäännökset. Edellisten ruumishautausten tapaan myös tämä vainaja oli haudattu siten, että hänen päänsä oli lännessä. Vainajan alle ja aivan ilmeisesti myös hänen päälleen oli asetettu tuohikerros, josta voitiin tavata viitteitä useista eri kohdin. Parhaiten vainajasta olivat säilyneet kallo, vasen käsivarsi, selkäranka ja lantio (ks. kartta n:o 7). Hautaus oli tehty erittäin huolella ja siitä tehtiin seuraavat esinelöydöt: KM 24597:19-24 eli spiraali- ja avoin pronssisormus, rautainen

putkikirves, ruodollinen keihäänkärki, ruodollinen veitsi ja käsihioin.

1.5. Hautaus n:o 7

Arkku n:o 7 erottui jo puhdistuksen jälkeen muita hautauksia selvästi korkeampana kolmion mallisena 'kekona', jota reunusti lounaisnurkassa suuri maakivi. Vastaava suuri maakivi oli arkun itäpäädyssä (ks. kartat n:ot 2, 5 ja 12).

Arkusta poistettiin viisi kivikertaa päänkokoisia ja sitä pienempiä kiviä. Arkun pohjalta tavattiin suuren maakiven koilliskulmasta, aivan puhtaan pohjamaan ja viimeisen kivikerran välistä sekä kivien lomasta polttohautaus (ks. kartta n:o 13). Hautaus käsitti palaneita luita 950 gr sekä seuraavat esinelöydöt: KM 24597:25-30 eli avoin hopeinen sormus, kappale pronssivarrasta, pronssiset pinsetit, keihään kärki (?) ja ruodollinen veitsi.

Hautaus oli tehty huolella asettelemalla poltetut luut suppealle noin reilun puolen neliömetrin alalle kivien väliin sekä kiilaamalla esineet kivien lomaan. Arkku oli aivan ilmeisesti tehty ainoastaan kyseistä polttohautausta ajatellen.

1.6. Hautaus n:o 9

Röykkiön n:o 2 pohjoisreunalla erottui jo puhdistuksen jälkeen suuri kehäröykkiötä muistuttava rakennelma, jonka reunustat muodostuivat suurista miehennostannaisista kivistä (ks. kartat n:ot 2, 5 ja 12).

Rakennelma tutkittiin poistamalla tasossa kolme kivikertaa, lukuunottamatta eteläreunalla ollutta myöhemmin tehtyä kuopannetta. Kolmannen kivikerran jälkeen paljastui noin päänkokoisista kivistä tehty suhteellisen tasainen kiveys. Tästä tasosta tavattiin kaksi esinelöytöä, KM 24597:31 ja 32 eli ilmeinen keihäänkärki ja takonaula sekä hyvin lieviä merkkejä lähes olemattomiin maatu- neesta ruumishautauksesta. Tasainen kiveys sekä ne muutamat

havainnot oletetusta ruumishautauksesta viittasivat siihen, että vainaja olisi haudattu pohjois-eteläsuuntaan.

Tasaisen kivikerroksen poiston jälkeen ei tavattu merkkejä ruumis- eikä polttohautauksista vaan vastaan tuli puhdas pohjamaa. Havaintojen tekoa vaikeutti se, että hautausta oli jossain vaiheessa pengottu etelälaidalta, jolloin oletettu tasainen vainajan makuualustaksi tehty kiveys oli myöskin osaksi rikkoontunut. Lisäksi oli selviä siitteitä, että kyseistä hautausta oli pengottu myös muista kohdin siten, että oli kaivettu katekiveykseen kuoppia, ja täyttämällä ne viereen tehdyillä kuopilla. Tähän olisi perusteluna se, että kiveys oli varsin irtonainen verrattuna muiden tutkittujen arkkujen kiveyksiin.

Voitaneen kuitenkin lähes 100 % varmuudella sanoa, että kysymyksessä on pohjois-eteläsuuntainen ruumishautaus.

1.7. Hautaukset n:ot 3, 6 ja 8

Röykkiössä n:o 2 erottui edellä luetelluiden varmojen ja todettujen hautausten lisäksi kolme tyhjää arkkurakennelmaa, n:ot 3, 6 ja 8 (ks. kartat n:ot 2, 5 ja 12). Jokainen näistä oli tehty hyvin huolella ja sisälsi kolme kivikertaa. Mistään niistä ei kuitenkaan tavattu merkkejä hautauksista, arkut olivat tyhjiä. Pohjamaassa ei tavattu merkkejä maatumesta vainajan jäännöksistä eikä merkkejä polttohautauksista. Myöskään yhtään esinelöytöä ei niistä tavattu. Sekä kokonsa että rakenteensa puolesta arkut olisivat sopineet erittäin hyvin hauta-arkuiksi. Arkut 3 ja 6 tosin olivat eri suunnassa kuin muut ruumishautauksia sisältäneet arkut (ks. kartat n:ot 5 ja 12).

Lisäksi röykkiöiden 1 ja 2 väliin jäi arkkumainen rakennelma, joka oli "keskeneräisen" näköinen tai sitten se oli tuhottu (ks. kartta n:o 12). Mitään varmaa ei kuitenkaan löydetty, jolla kyseinen rakennelma olisi voitu todistaa hautaukseksi.

Röykkiöön n:o 2 liittyi lisäksi sekä lounaiskulmassa että koillis-

kulmassa tasainen noin kahden neliömetrin laajuinen kiveys. Tutkimuksissa ei pystytty yksilöimään näiden rakenteiden merkitystä (ks. kartta n:o 2). Työhypoteesina niillä on ollut 'eteinen' tai 'alttari'. Niiden merkitys ja liittyminen itse rökkiöön on säilynyt epäselvänä koska myöskään kiveyksen alta ei paljastunut muuta kuin puhdas pohjamaa.

Rökkiö n:o 2 näyttäisi rakennetun siten, että rökkiön ydin on kehärökkiötä muistuttava hautaus n:o 9, joka on oletettavasti rökkiön vanhin osa. Seuraavaa vaihetta rökkiön rakentamisessa edustavat haudat 1, 4, 5, 8 ja mahdollisesti hautaus 7 sekä hautauksen 2 ruumishautaus, josta ei tosin tavattu merkkejä. Nuorinta vaihetta edustavat hautauksen 2 polttohaudat. Sen sijaan hautausten, arkkujen, 3 ja 6 ajoitus on epäselvä koska niistä ei voitu mitenkään todentaa. Ne on kuitenkin kaikkein suurimmalla todennäköisyydellä rakennettu viimeiseksi. Näyttäisi myös todennäköiseltä, että ei ole täysin poissuljettu se mahdollisuus, että rökkiöt 1 ja 2 olisivat olleet alunperin yhtä ja samaa rökkiötä. Tätä ei kuitenkaan pystytty tutkimuksissa yksiselitteisesti toteamaan (ks. kartta n:o 12).

II RÖKKIÖ N:O 3

Rökkiö n:o 3 erottui maastossa ennen kaivamista kekomaisena kasana, joka näytti sisältävän kaikista eniten maata Kaakkurin rökkiöistä. Tämä rökkiö oli myös kärsinyt, sitä oli yritetty penkoa sekä itälaidalta että länsilaidalta, jolloin rökkiön rakenne oli myös jonkin verran kärsinyt (ks. kartat n:ot 3a ja 3). Yhdessä maansekaisen aineksen kanssa rökkiöstä poistettiin kolme kivikertaa. Rökkiön koko oli huomattavasti suurempi kuin mitä se ennen turpeenpoistoa oli näyttänyt. Kolmannen kivikerroksen poiston jälkeen erottui selvästi kehärakenteeksi tulkittava kiveys, joka oli etelälaidalla kolminkertaisena säilynyt ja muualla kaksinkertaisena säilynyt (ks. kartat n:ot 6 ja 12).

Samassa tasossa kun kehäkiveys, erottui rökkiön keskellä suhteellisen tasainen kiveys, jonka päällä oli heikosti säilyneen ruumis-

hautauksen jäänteet (ks. kartta n:o 7). Jäänteiden perusteella voitiin selvästi havaita, että röykkiöön oli haudattu vainaja siten, että hänen päänsä oli asetettu pohjoiseen. Tutkimuksen onneksi röykkiön penkominen oli tapahtunut itä- ja länsilaidalla, jolloin sekä vainaja että löydöt olivat säästyneet. Hautaus käsittikin runsaasti löytöjä, jotka olivat seuraavat: KM 24597:34-43 eli 2 avointa pronssisormusta, 2 pronssista vyönnelä, pieni pronssinen rengas, rautainen solki, putkellinen keihäänkärki, kaksiteräinen miekka ja ruodollinen veitsi.

Löytöjen perusteella voitiin todeta, että röykkiöön n:o 3 oli tehty ruumishautaus, joka oli aivan ilmeisesti miehen hautaus. Lisäksi hautauksesta tavattiin muutama kappale palanutta luuta vainajan vasemmalta puolen, lantion kohdalta. Lähinnä röykkiö n:o 3 olisi verrattavissa röykkiön n:o 2, hautaukseen 9.

III RÖYKKIÖ N:O 4

Yhdessä röykkiö n:o 3:n kanssa röykkiö n:o 4 oli kärsinyt kaikkein eniten aikojen kuluessa. Röykkiö n:o 4 erottui matalana kiveyksenä maastossa, jonka keskelle oli kaivettu kuopanne niin, että kuopanne oli kaivettu aina puhtaaseen maahan asti.

Turpeenpoiston jälkeen osoittautui, että röykkiö n:o 4 oli huomattavasti laajempi kuin miltä se oli näyttänyt maanpinnalle (ks. kartta n:o 4). Tutkimuksissa voitiin todeta, että kysymyksessä on kehäröykkiötä muistuttava röykkiö, josta ei kuitenkaan tavattu selviä merkkejä säilyneestä kehästä. Sen sijaan röykkiön keskelle hahmottui arkkumainen rakennelma pohjois-eteläsuunnassa (ks. kartta n:o 12). Lisäksi arkusta tavattiin heikkoja merkkejä ruumishautauksesta. Röykkiön penkominen oli kuitenkin sotkenut jäännökset niin pahoin, että hautaussuuntaa ei voitu päätellä. Ainoastaan se, että 'arkku' oli pohjois-eteläsuunnassa antaa vihjeen hautaussuunnasta. Hautauksesta tehtiin seuraavat löydöt: KM 24597:44-45 eli pieni pronssinen rengas ja pieni ruodollinen veitsi.

Sekä löydöt että jäänteet vainajasta tavattiin pohjamaasta eli tässäkin suhteessa røykkiö n:o 4 erosi jonkin verran røykkiöstä n:o 3.

IV 'RÖYKKIÖ N:O 5' JA KOEKAIVAUSALUEET

Ns. "heittopaikkona" varsinaista røykkiöaluetta dokumentoitaessa tehtiin vuonna 1988 tarkistuksia røykkiöalueen välittömässä läheisyydessä. Yksi tällainen kohde oli työnimellä røykkiö n:o 5 kulkenut laajahko kohouma varsinaisen røykkiöalueen koillispuolella (ks. kartta n:o 12).

Tutkimuksissa tästä 'røykkiöstä' ei tavattu mitään hautaukseen viittaavaa. Tutkimus osoitti, että kysymyksessä on melko suurella varmuudella kaatuneen puun muodostama kohouma, joskin kohoumassa oli runsaasti suuria kiviä. Kaikesta huolimatta 'røykkiötä n:o 5' on pidettävä täysin luonnon aikaansaamana.

Røykkiön n:o 4 länsipuolella oli havaittavissa laajahko kiveys, jolle alueelle avattiin 8x2 metrin laajuinen koekaistale. Turpeen alta paljastui varsin suurista kivistä muodostunut suhteellisen tasainen kiveys, joka osoittautui tutkimuksissa rantakivikoksi. Kaistaleelta ei tavattu mitään merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä eikä tehty esinelöytöjä.

YHTEENVETO

Tutkimuksissa voitiin todeta, että røykkiöön n:o 2 on tehty 4 ruumishautausta (haudat 1, 4, 5 ja 9) sekä kolme polttohautausta (hauta 2, jossa kaksi polttohautausta sekä hautaus 7). Lisäksi røykkiössä kaksi oli kolme tyhjää arkkua, joista ei tavattu viitteitä hautauksista (haudat 3, 6 ja 8) sekä näiden lisäksi mahdollinen tuhoutunut hautaus røykkiöiden 1 ja 2 välissä. Røykkiöt n:ot 3 ja 4 sisälsivät kumpikin yhden ruumishautauksen. Mukaanluetuna vuoden 1987 kaivauksissa todetut hautaukset on Kaakkurin Välikankaan kalmistoalueelta tutkimuksissa löydetty yhteensä 9 ruumishautausta ja 3 polttohautausta. Sekä poltto- että ruumishau-

taukset olivat kaikki esineellisiä hautauksia, ja alustavan analyysin perusteella miesten hautoja.

Rakenteeltaan röykkiöt n:ot 3 ja 4 sekä röykkiön n:o 2 hautaus 9 erosivat muista Kaakkurin hautauksista ja on oletettavaa, että nämä hautaukset ovat Kaakkurin kalmistoalueen vanhinta osaa. Tätä käsitystä puoltaisi myös se, että vainajien hautaussuunta erosi näissä hautauksissa. Röykkiössä n:o 1 ja 2 ruumishautaukset olivat itä-länsisuuntaisia kun taas röykkiössä n:o 3 ja 4 sekä hautauksessa 2:9 pohjois-eteläsuuntaisia. Polttohautauksia on pidettävä lähinnä itä-länsisuuntaisten hautausten aikana tehtyinä, joskin arkun 2:2 hautaukset viittaisivat itä-länsisuuntaisia hautauksia nuorempaan vaiheeseen.

Röykkiöt on kaikki kasattu puhtaalle maalle pääasiallisesti kivistä. Arkkujen rakentamisessa on käytetty hyväksi maakiviä ja suuria miehennostannaisia kiviä, samoin kehäröykkiöiden kehiä tehtäessä. Röykkiöiden muu kiveys muodostui päänsuunnasta ja sitä pienemmistä kivistä. Röykkiöiden ulkopuolelta ei tavattu kulttuurikerrosta vaikkakin esinelöytöjä tehtiin varsinaisten hautausten ulkopuoleltakin. Toistaiseksi on ratkaisematta röykkiöön n:o 2 liittyneet kaksi tasaista kiveystä, joiden merkitys selvinnee tutkimustyön edistyessä.

Hautausten ajoitus voidaan saada parhaiten esineistön perusteella, koska polttohaudoista saatuja hiilinäytteitä ei ole vielä ajoitettu. Paras esineellinen ajoitus saataneen röykkiön n:o 2 hautauksesta 5, jonka aseyhdistelmä putkikirves ja keihäänkärki edustanevat tyyppillistä vanhemman roomalaisajan aseyhdistelmää. Viitaten edellä esitettyyn näyttäisi siltä että Kaakkurin kalmistoon on vainajia haudattu suhteellisen pitkällä aikavälillä aina vanhemmalta roomalaisajalta nuoremman roomalaisajan lopulle. Tutkimuskertomusta kirjoitettaessa ei ole vielä käytettävissä tarkempaa esineanalyysiä, joten ajoitus voi muuttua kun konservointi on saatu valmiiksi ja materiaalia päästään työstämään.

Kaakkurin kaivauksissa talteenotettu esinemateriaali on konser-

voitavana Oulun yliopiston historian laitoksen arkeologian laboratoriossa, josta esineet siirtyvät Pohjois-Pohjanmaan museoon. Esineiden lopullisesta sijoittamisesta päättää Museovirasto.

Kaivauksen organisoinnista ja rahoituksesta on vastannut Pohjois-Pohjanmaan museo. Esineluetteloinnista, kuvamateriaalin työstämisestä ja muusta dokumentaatiosta on vastannut FM Markku Mäkivuoti. Kartta- ja esinepiirroksia on tehnyt fil.yo. Jari Okkonen. Esineistön konservoinnista on vastannut laboratorioteknikko Karl Sandman.

Kesän 1988 tutkimuksissa avattiin kaikkiaan 224 m², ja mukaanluetuna vuonna 1987 tutkittu alue 122 m² on Kaakkurin Välikankaalla tutkittu yhteensä 346 m². Kaakkurin kalmistoalue voidaan katsoa tutkitun kokonaisuudessaan. Tutkitut alueet on ennallistettu ja alueelle on asennettu kiinteästä muinaisjäännöksestä osoittavat rauhoitustaulut. Kaavoituksessa Kaakkurin kalmistoalue on vahvistettu puistoalueeksi ja muinaisjäännösalueelle on määritelty lisäksi erillinen suoja-alue Oulun kaupungin kaavoitus- ja mitausosaston kanssa.

Oulussa, 15. marraskuuta 1989.

Markku Mäkivuoti

FM, kaivauksen johtaja

LIITELUETTELO**Kartat:**

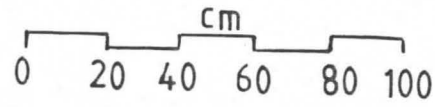
0.	1:500	Yleiskartta.
1.	1:100	Pintavaaituskartta.
2.	1:20	Tasokartta, röykkiö n:o 2.
3.	1:20	Tasokartta, röykkiö n:o 3.
3a.	1:20	Tasokartta, röykkiö n:o 3.
4.	1:20	Tasokartta, röykkiö n:o 4.
5.	1:20	Rakennekartta, röykkiö n:o 2.
6.	1:20	Rakennekartta, röykkiö n:o 3.
7.	1:20	Hautakuviokartta, röykkiöt n:ot 2 ja 3.
8.	1:20	Leikkauskartta, röykkiö n:o 2.
9.	1:20	Leikkauskartta, röykkiö n:o 3.
10.	1:20	Leikkauskartta, röykkiö n:o 4.
11.	1:20	Leikkauskartta, 'röykkiö n:o 5'.
12.	1:100	Rakennekartta, Kaakkuri 1987-1988.
13.	1:20	Polttohaudat, röykkiö n:o 2.

Mustavalkoiset kaivauskuvat

1. Röykkiö n:o 2 ennen kaivausten aloittamista.
2. Röykkiö n:o 2 puhdistettuna.
3. Röykkiö n:o 2 pohjaan kaivettuna, arkut näkyvissä.
4. Röykkiö n:o 2, hauta 1, ruumiskuvio.
5. Röykkiö n:o 2, hauta 7, löytö KM 24597:27 in situ.
6. Röykkiö n:o 3 ennen kaivausten aloittamista.
7. Röykkiö n:o 3 aluskasvillisuus raivattuna.
8. Röykkiö n:o 3 puhdistettuna.
9. Röykkiö n:o 3 pohjaan kaivettuna, kehät näkyvissä.
10. Röykkiö n:o 4 ennen kaivausten aloittamista.
11. Röykkiö n:o 4 puhdistettuna.
12. Röykkiö n:o 4 pohjaan kaivettuna, arkku näkyvissä.
13. 'Röykkiö n:o 5' puhdistettuna.
14. 'Röykkiö n:o 5' leikkauskuva.
15. Vuoden 1988 tutkimusalue ennallistettuna.

Löydöluettelo: Löydöt KM 24597:1-48, ks. pääluettelo.

 KIVI
 POLTTOHAUTA

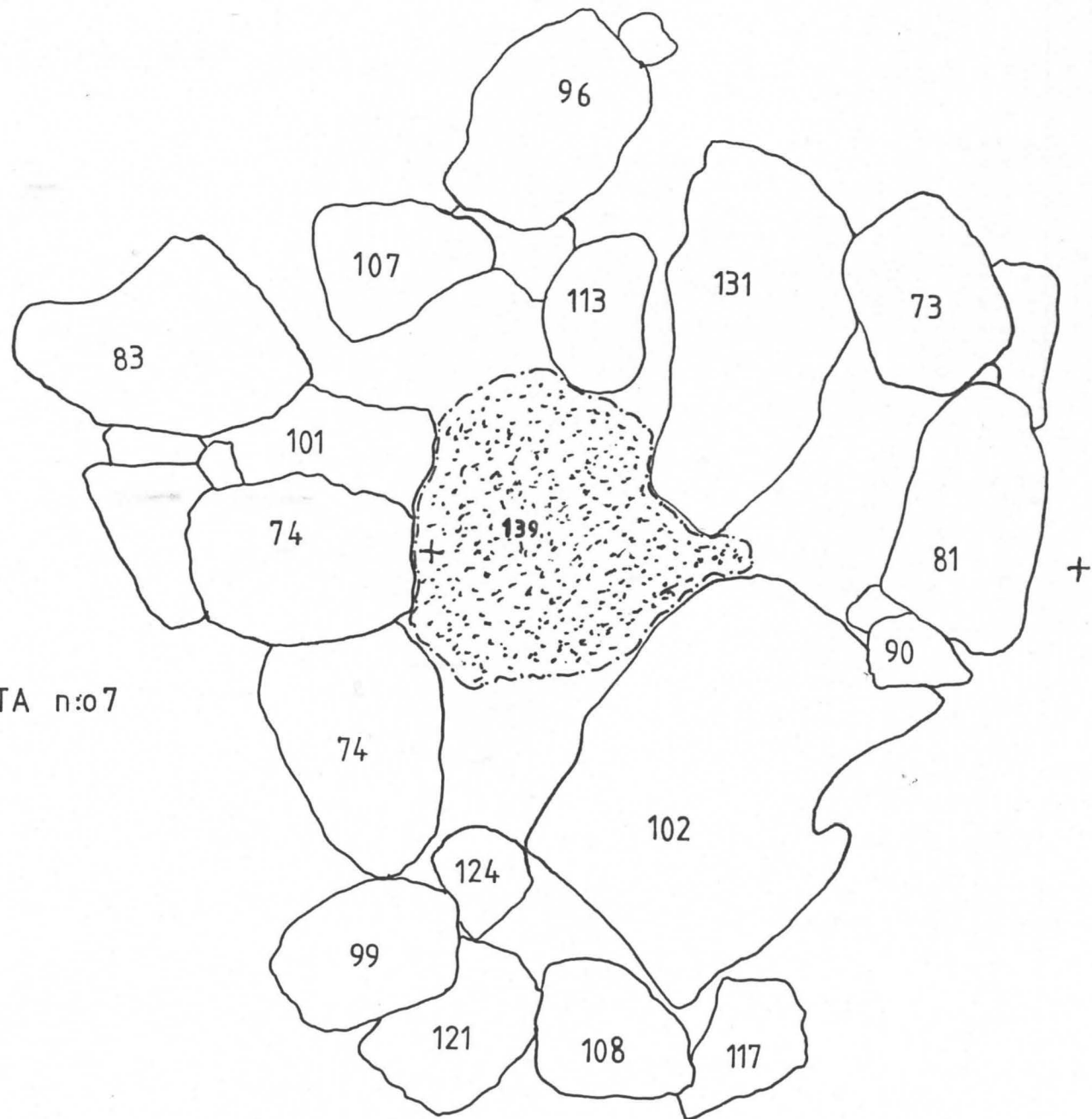

OULU KAAKKURI 1988		
VÄLIKANGAS	RÖYKKIÖ 2	
POLTTOHAUDAT	KARTTA 13	
POHJOIS-POHJANMAAN MUSEO		
KP 101	1:20	19.07.1988
PIIRROS: MARKKU MÄKIVUOTI		

N=1014
 E=106
 +

N=1012
 E=106
 +

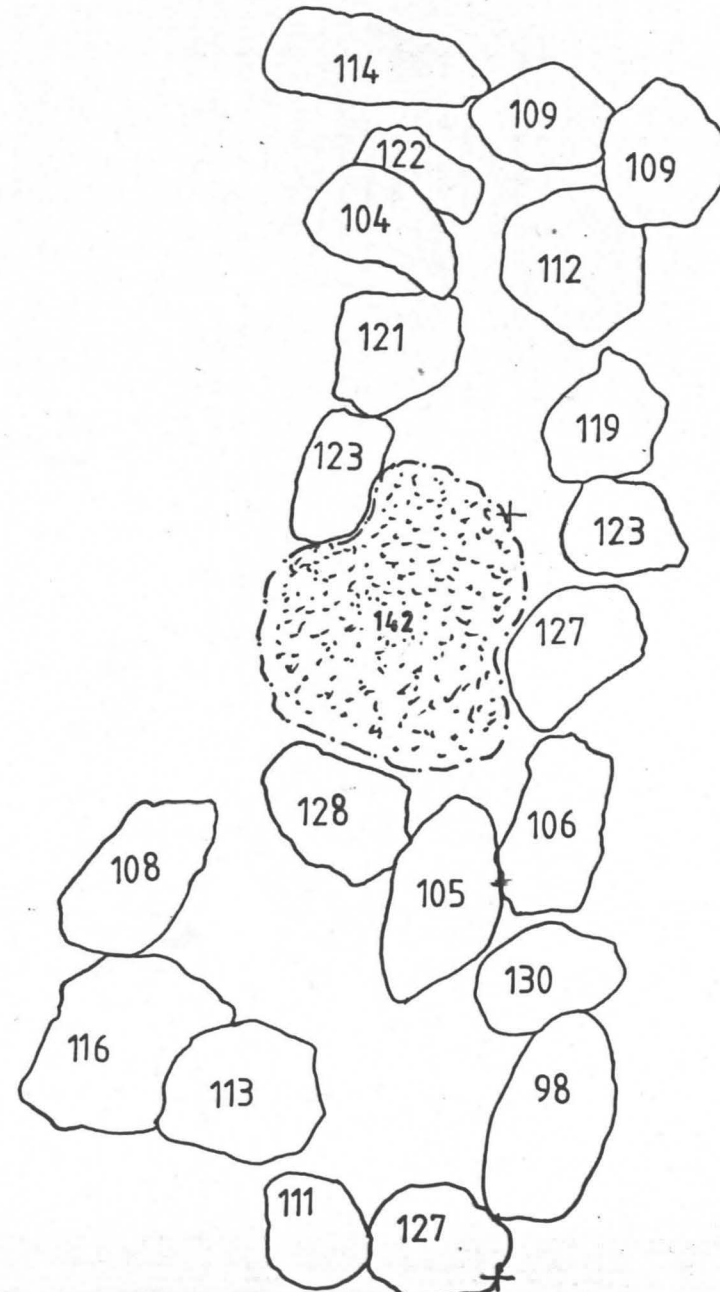
N=1010
 E=106
 +

HAUTA n:o 7

+
 N=1014
 E=102

+
 N=1012
 E=102

HAUTA n:o 2

N=1010
 E=102

N=1028

N=1026

N=1024

N=1022

N=1020

N=1018

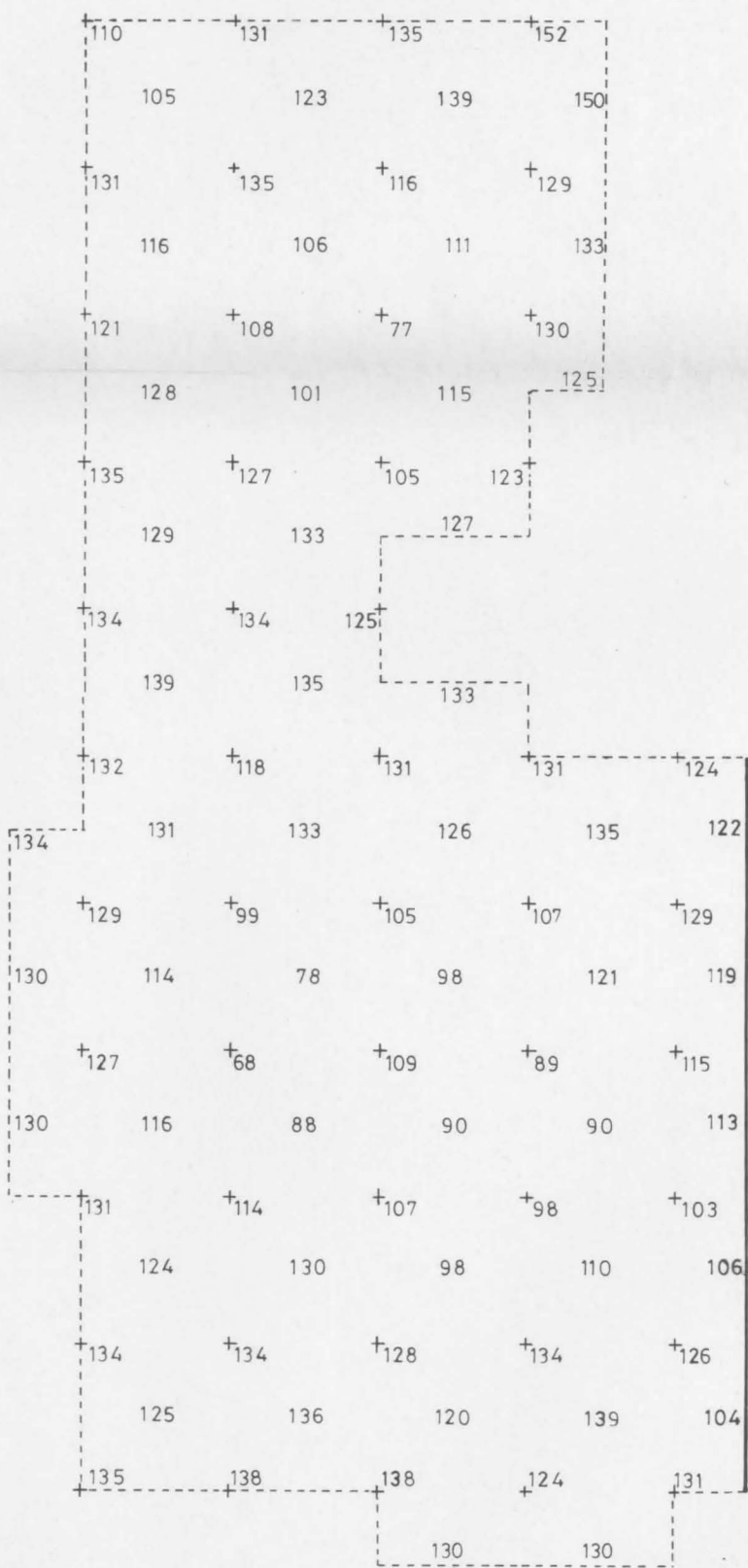
N=1016

N=1014

N=1012

N=1010

N=1008

E=126

E=124

E=122

E=120

E=118

E=116

E=114

E=112

E=110

E=108

E=106

E=104

E=102

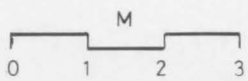
E=100

E=98

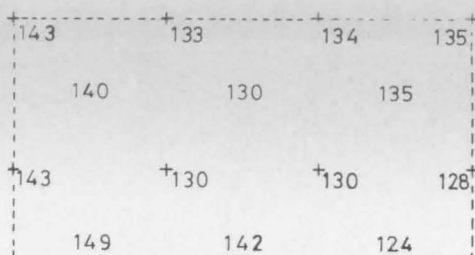
E=96

E=94

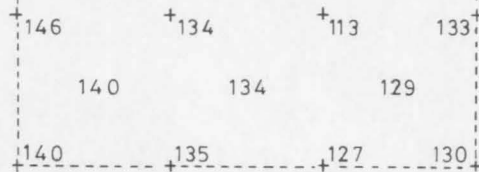
E=92

OULU KAAKKURI	
PINTAVAAITUSKARTTA	VÄLIKANGAS
V. 1988 TUTKITTU ALUE	KARTTA 1
POHJOIS-POHJANMAAN MUSEO	
KP 101	MITTAKAAVA 1:100
PIIRROS: JARI OKKONEN	

— v. 1987 tutkimusalueen raja

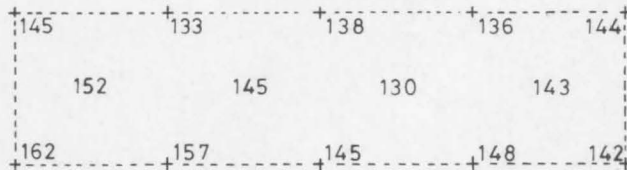

— E=92

— E=90

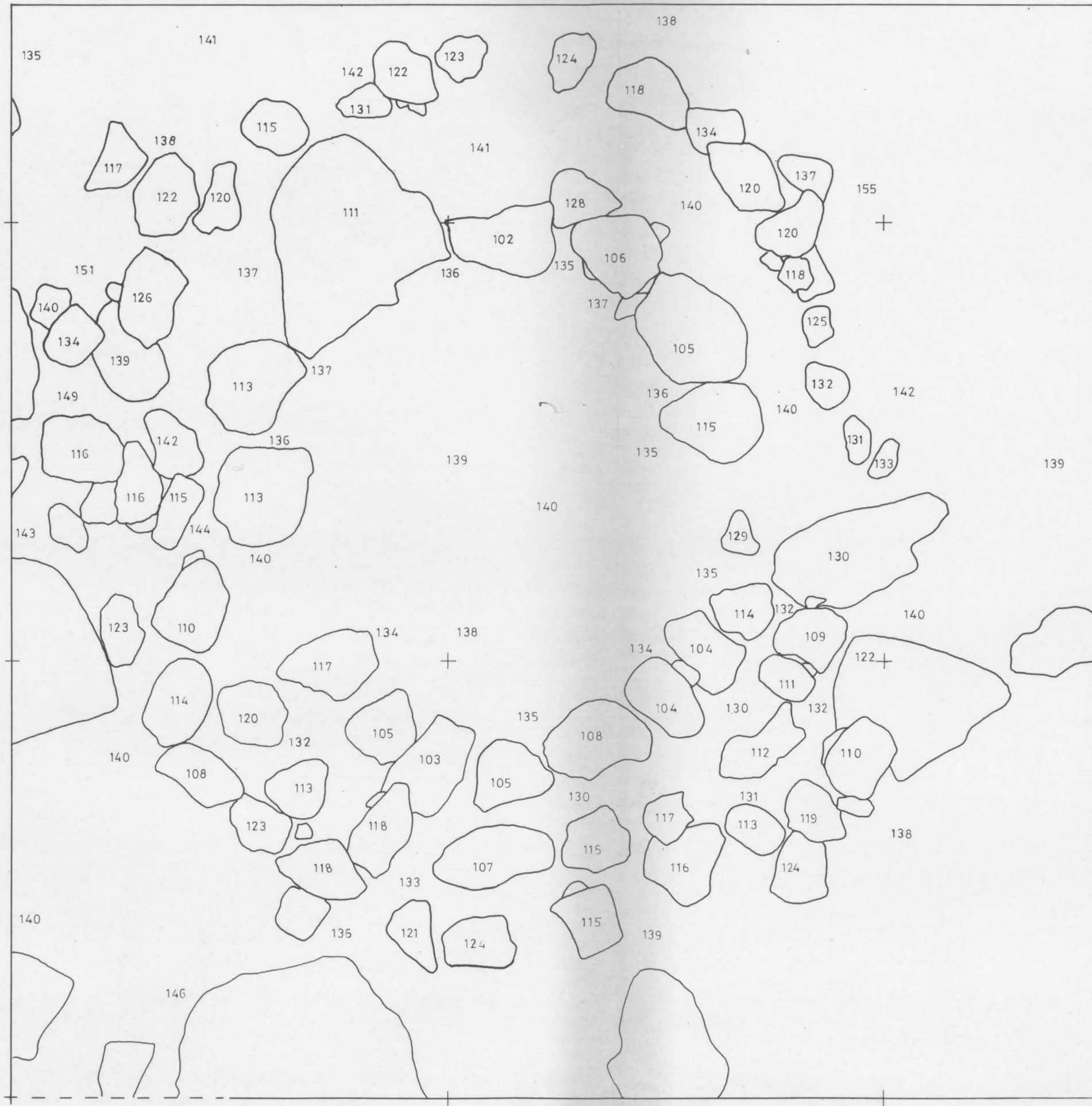
— E=88

— E=86

— E=84

— E=82

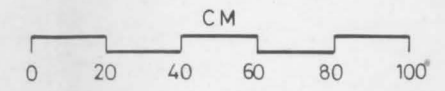

N=1012
E=114

OULU KAAKKURI		
RAKENNEKARTTA	VÄLIKANGAS	
RÖYKKIÖ 3	27.07.88	KARTTA 6
POHJOIS-POHJANMAAN MUSEO		
KP 101	MITTAKAAVA 1:20	
PIIRROS: JARI OKKONEN		

N=1016
E=120

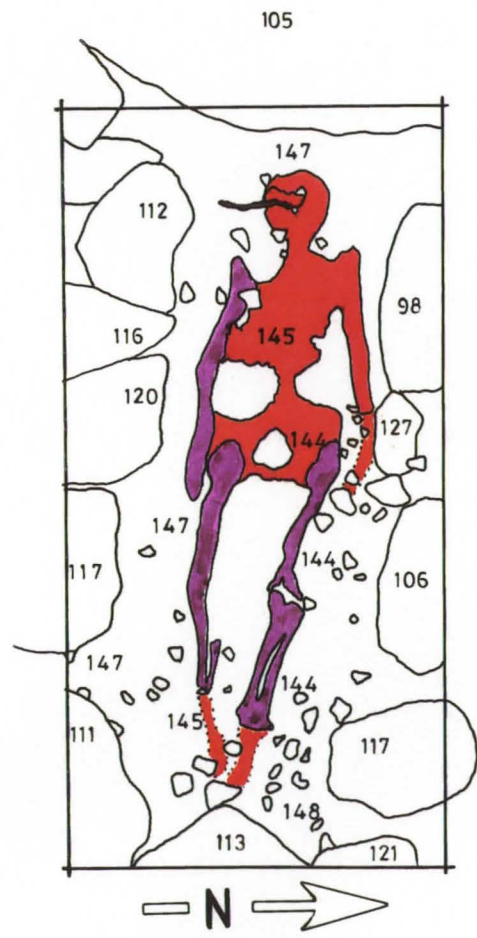

- piirretyn alueen raja
- - - kaivausalueen raja

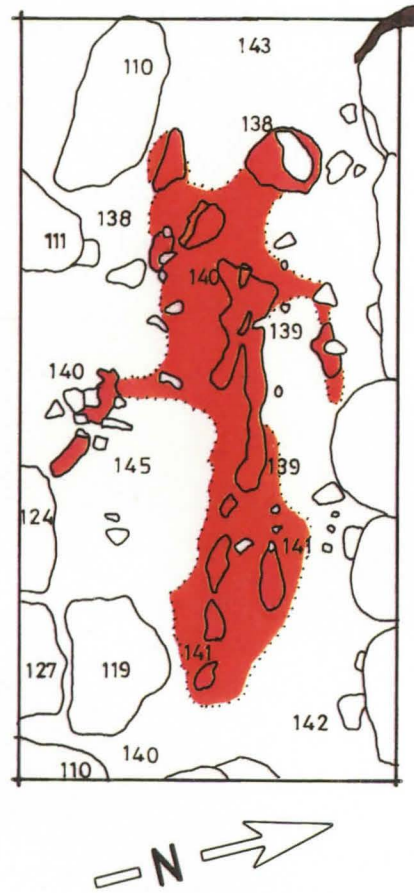
N=1014
E=120

N=1012
E=120

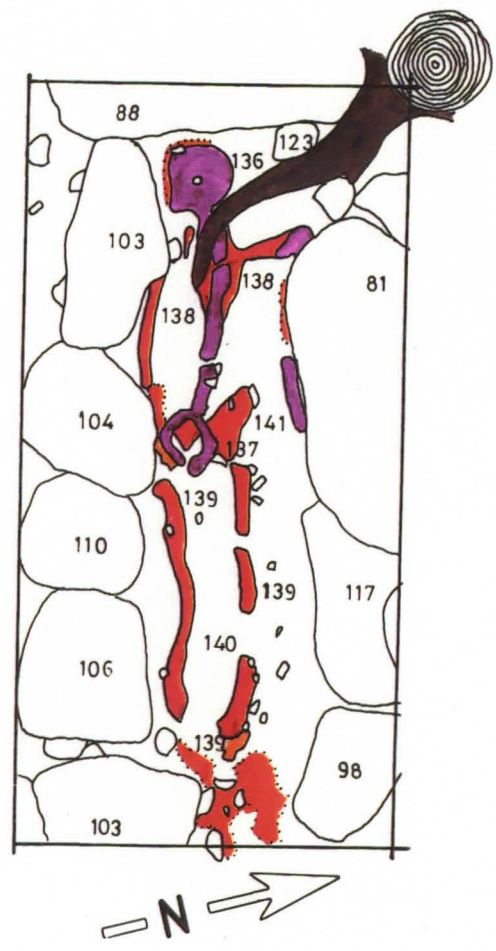
RÖYKKIÖ 2
HAUTA 1

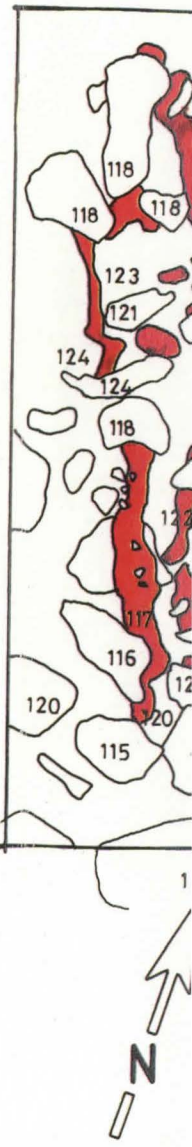
RÖYKKIÖ 2
HAUTA 4

RÖYKKIÖ 2
HAUTA 5

RÖYKKIÖ 3

RÖYKKIÖ 3

OULU KAAKKURI

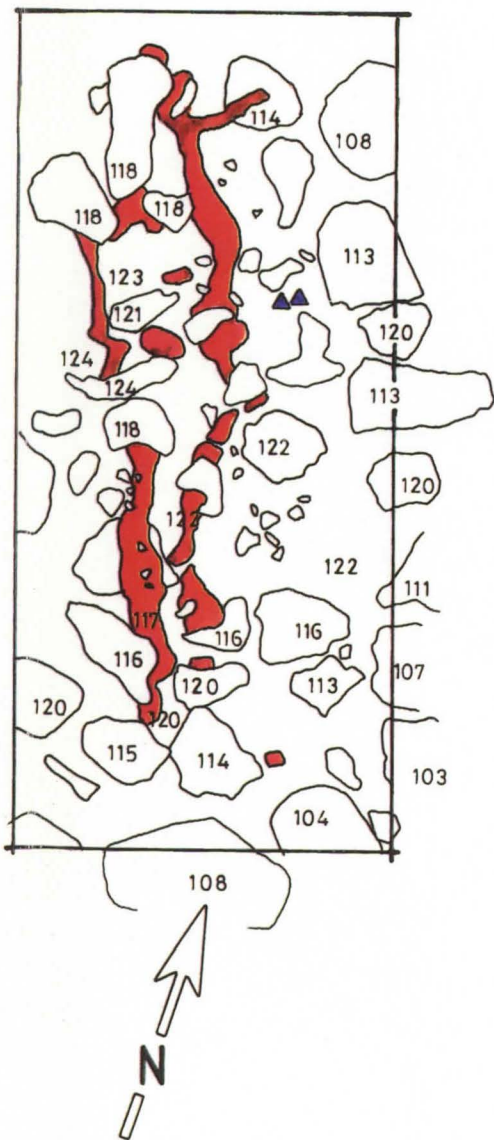
HAUTAKUVIOKARTTA | VÄLIKANGAS

RÖYKKIÖT 2 JA 3 | 10.-25.07.88 | KARTTA 7

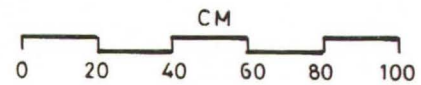
POHJOIS-POHJANMAAN MUSEO

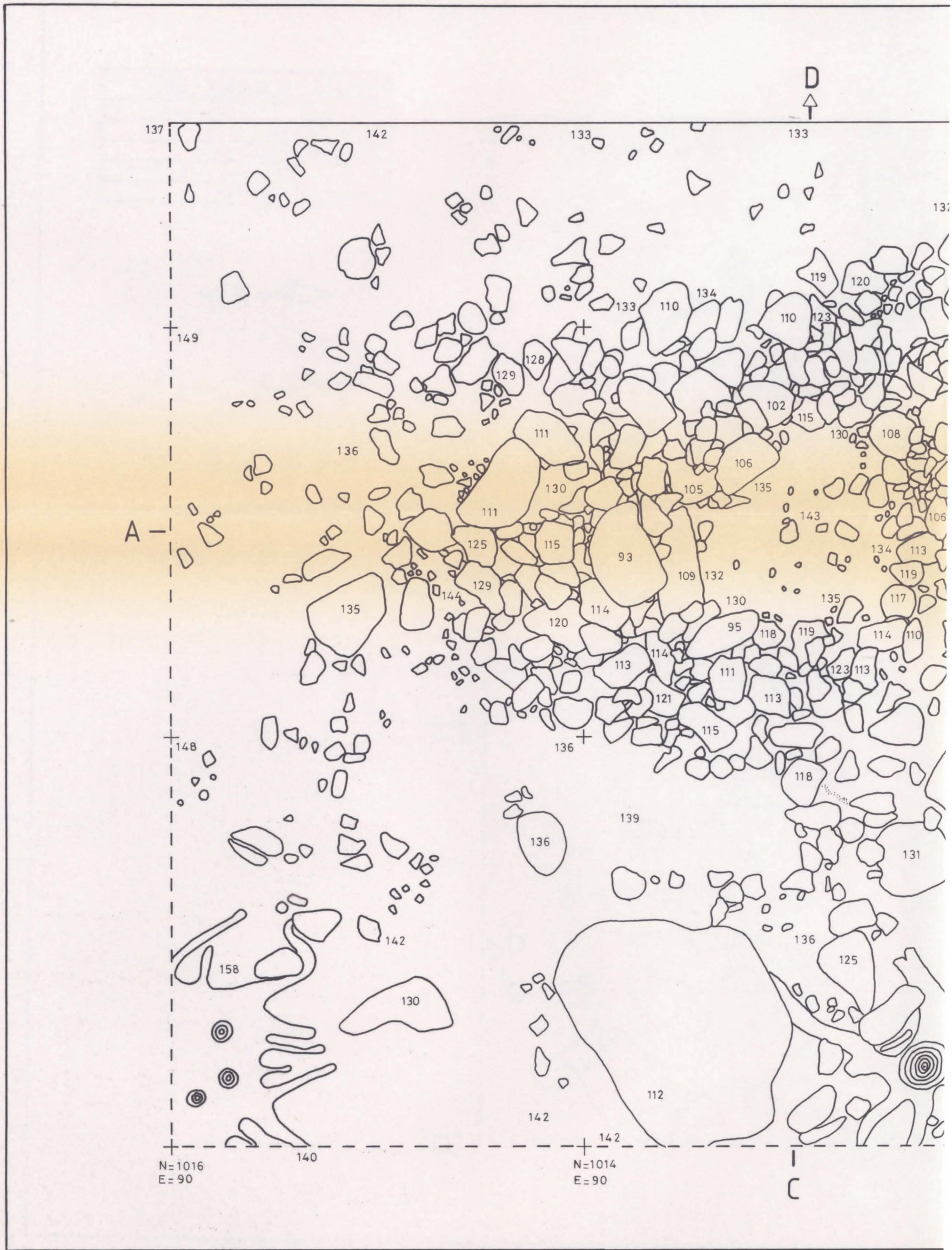
KP 101 | MITTAKAAVA 1:20

PIIRROS: JARI OKKONEN

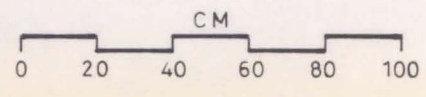
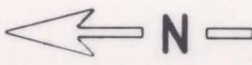
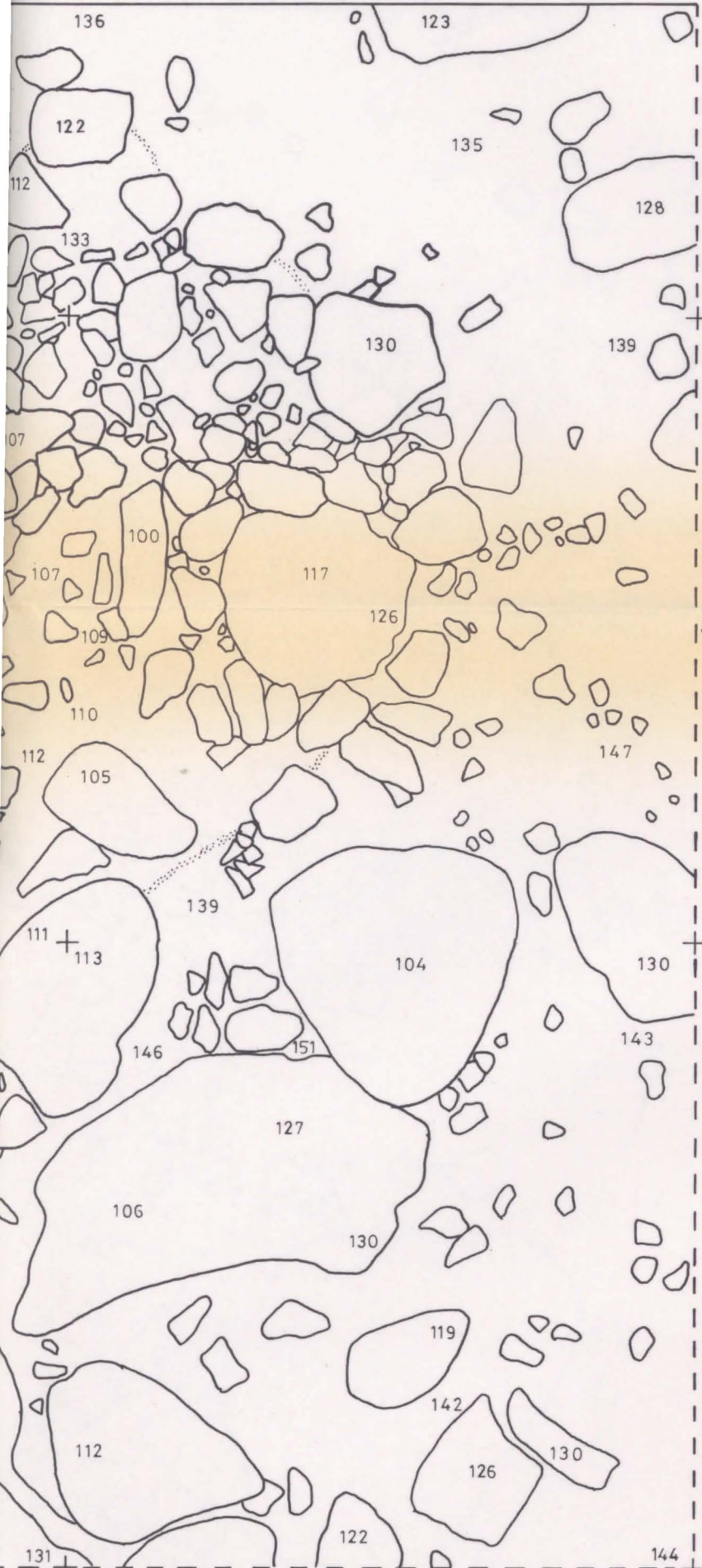

- selvästi kohoumana näkyvä ruumiskuvio
- selvästi väriiltään erottuva ruumiskuvio
- heikosti erottuva ruumiskuvio
- puu
- tuohi
- kivi
- palanut luu

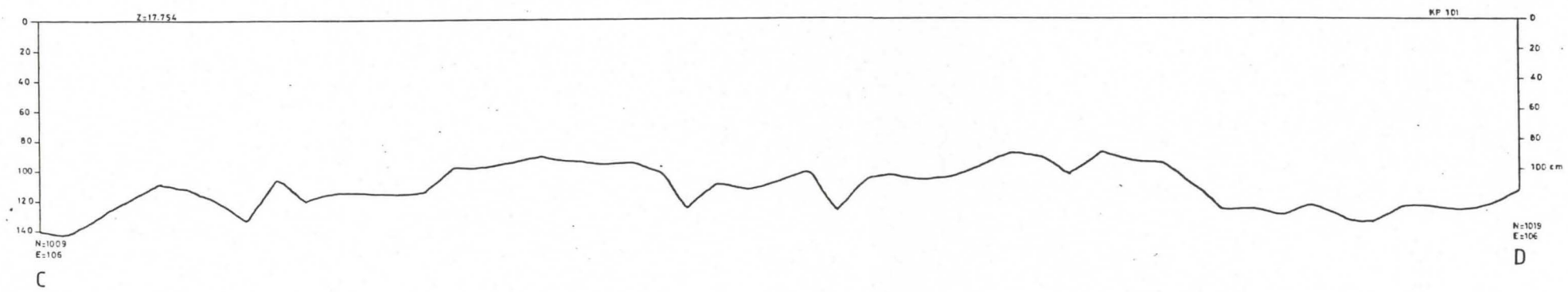
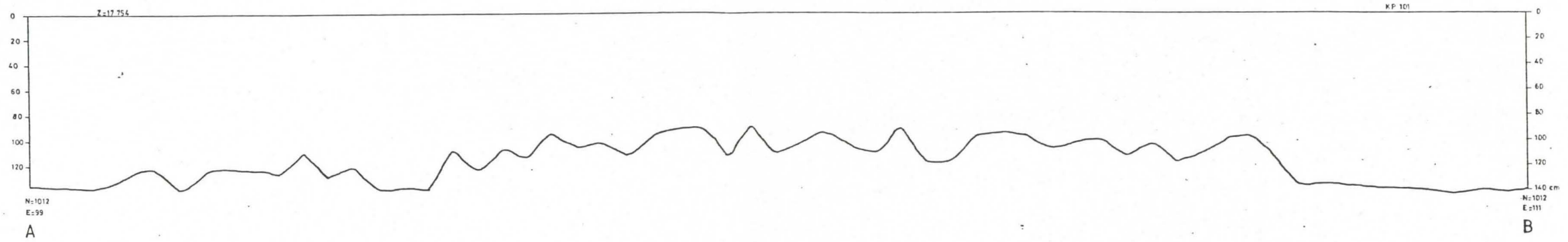

OULU KAAKKURI		
TASOKARTTA	VÄLIKANGAS	
RÖYKKIÖ 4	6.7.88	KARTTA 4
POHJOIS-POHJANMAAN MUSEO		
KP 101	MITTAKAAVA 1:20	TASO 1
PIIRROS: JARI OKKONEN		

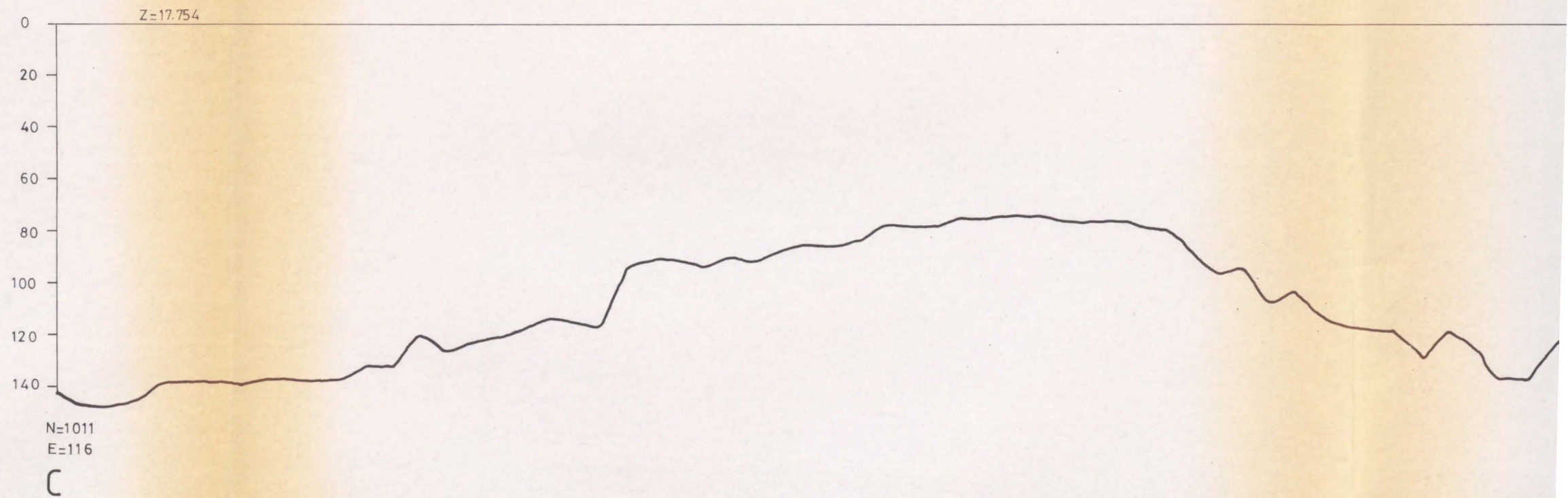
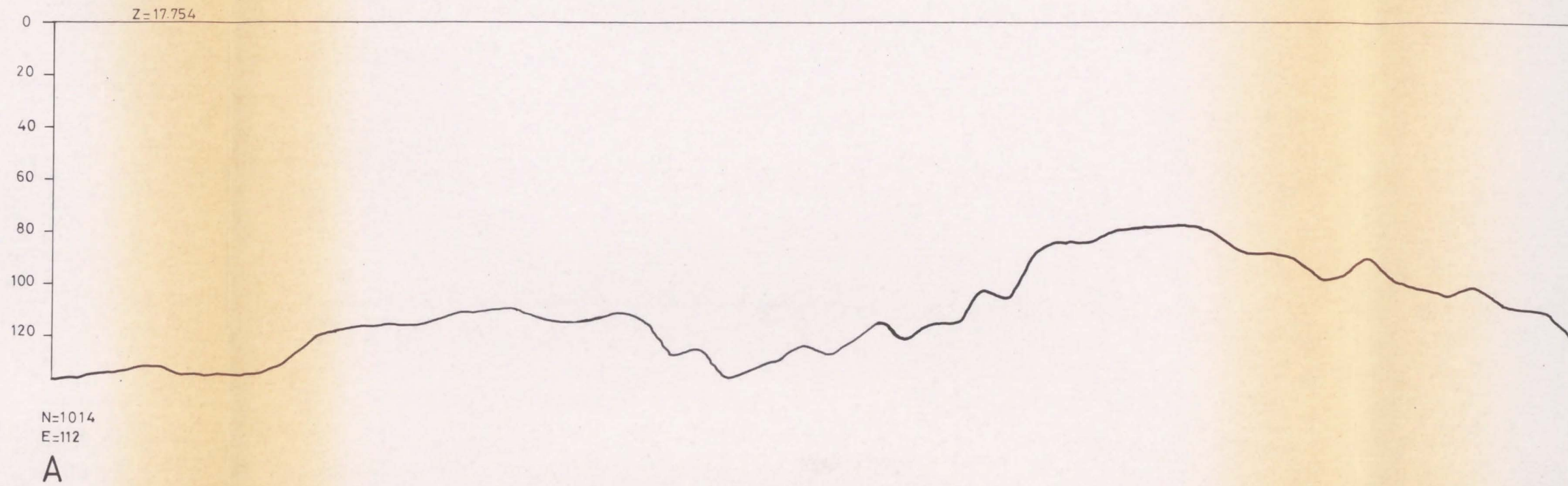
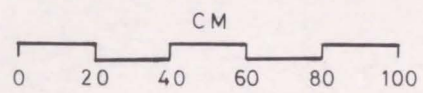

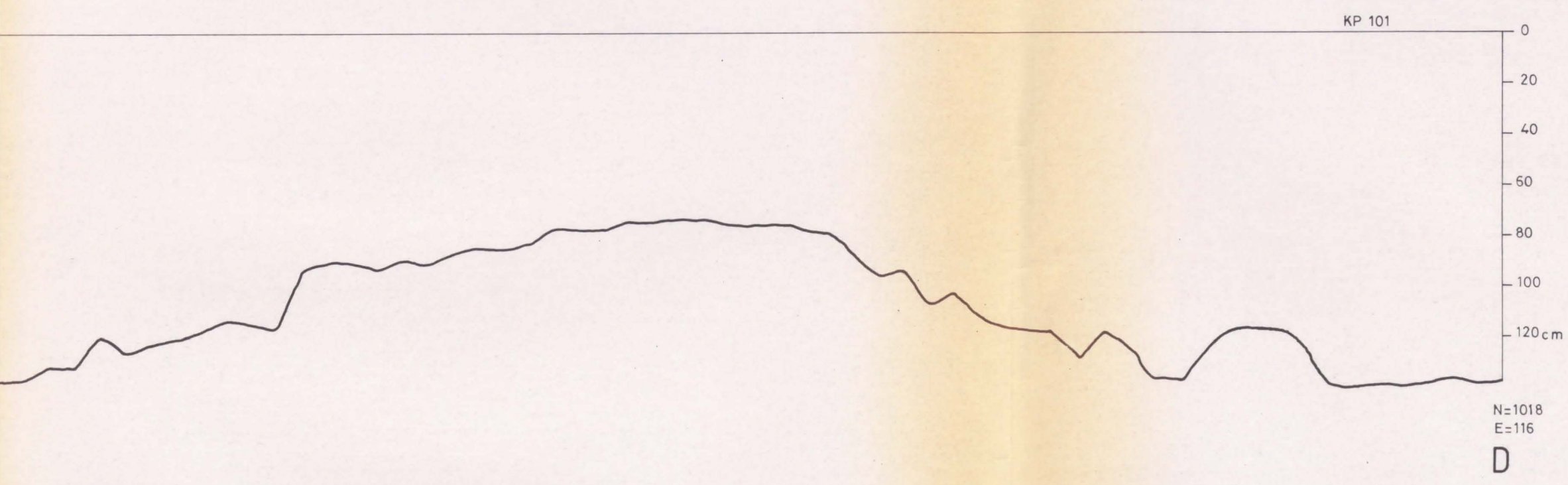
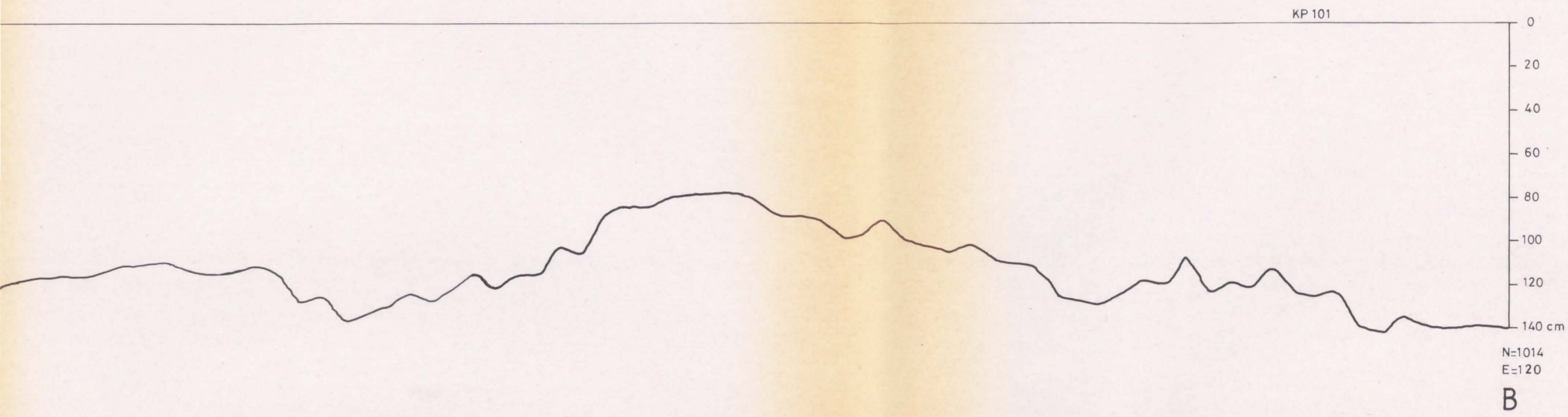
- piirretyn alueen raja
- - - kaivausalueen raja
- rökkiön raja
- ⊙ puun kanto

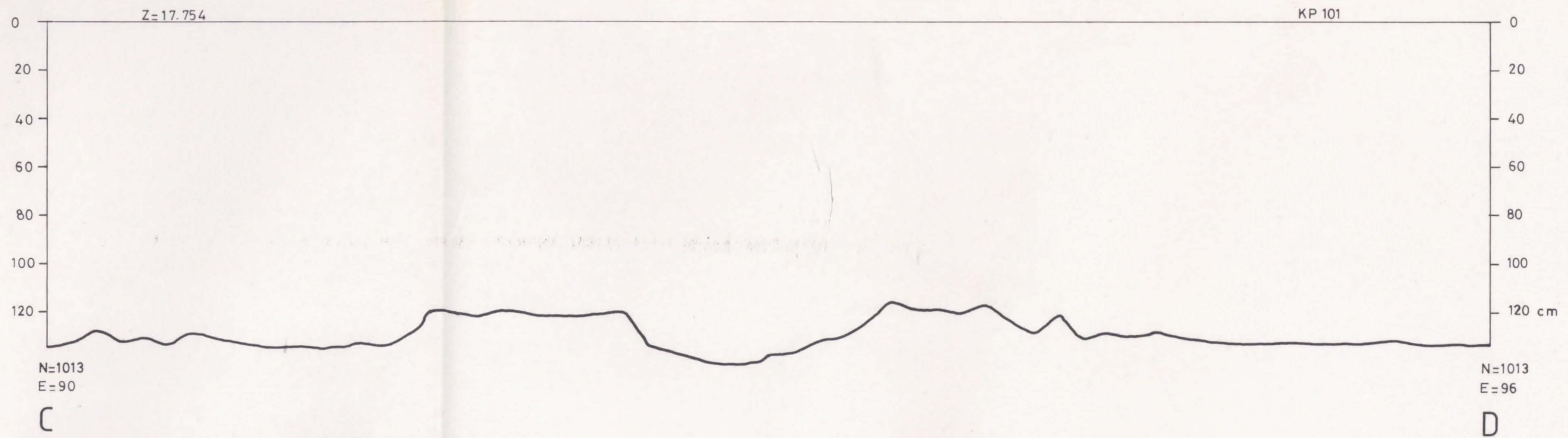
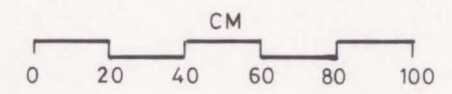
OULU KAARKURI	
LEINNAUSKARTTA	VALIKANGAS
RÖYKKIÖ 2	OS D7 BE KARTTA B
POHJOIS-POHJANMAAN MUSEO	
KP 101	MITTAKAAVA 1:20
PIIRAKOS JARI OKKONEN	

OULU KAAKKURI		
LEIKKAUSKARTTA	VÄLIKANGAS	
RÖYKKIÖ 3	20.07.88	KARTTA 9
POHJOIS-POHJANMAAN MUSEO		
KP 101	MITTAKAAVA 1:20	
PIIRROS: JARI OKKONEN		

OULU KAAKKURI		
LEIKKAUSKARTTA	VÄLIKANGAS	
RÖYKKIÖ 4	07.07.88	KARTTA 10
POHJOIS-POHJANMAAN MUSEO		
KP 101	MITTAKAAVA 1:20	
PIIRROS: JARI OKKONEN		

OULU KAAKKURI

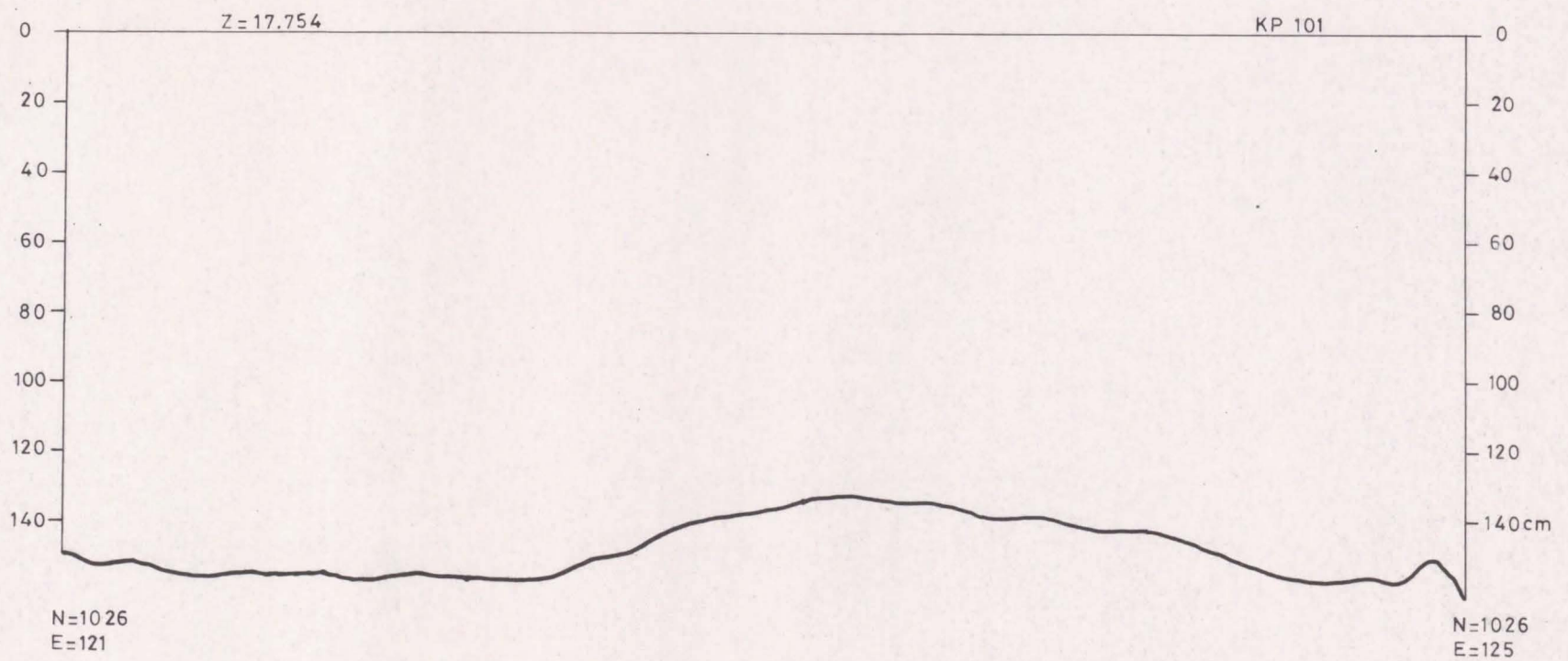
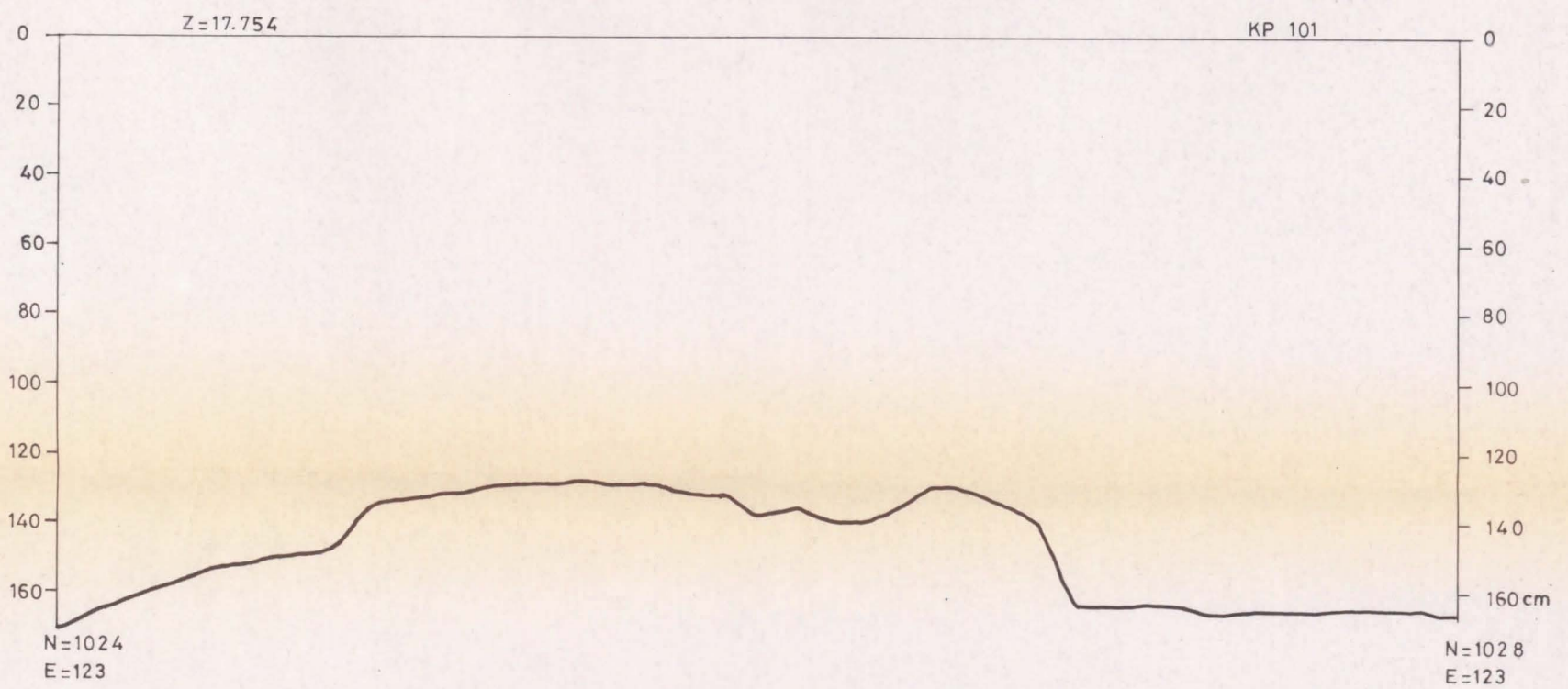
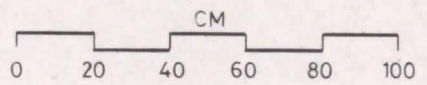
LEIKKAUSKARTTA VÄLIKANGAS

"RÖYKKIÖ" 5 27.07.88 KARTTA 11

POHJOIS-POHJANMAAN MUSEO

KP101 MITTAKAAVA 1:20

PIIRROS: JARI OKKONEN

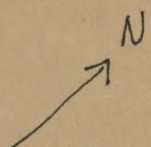

Oulu, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

Röykkiö n:o 2 ennen kaivauksen aloittamista. TAUSTALLA pensaikossa Röykkiö n:o 3. KUVA: Markku Mäki vuoti
Pohjois-Pohjanmaan museo

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

Röykkiö n:o 2 puhdistettuna ennen
hauta-arkkujen avaamista. Kuva: Markku
Mäki-vuori. Pohjois-Pohjanmaan museo.

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

Röykkiö nr 2 tutkittuna, pohjarakenteet, arkut, näkyvissä. Kuva: Markku Mäki vuoti. Pohjois-Pohjanmaan museo.

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

Röykkiö nro 2, hauta 1. Pohja-
 kiekassa näkyvä maakunnut
 kahmo Ruusu's hautauksesta.
 Löydöt merkitty numerokepein.
 Kuva: Markku Mäki vuoti. Pohjais-
 Pohjanmaan museo.

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

Röykkiö n:o 2, hauda 7. Polttohaudo
sekä löyö KM 24597:27 in situ.
Kuva: Markku Mäkinen. Pohjas-Pohjanmaan
museo.

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

V
N

Röykkiö n:o 3 ennen tutkimusten aloittamista ja aluskasvillisuuden raivausta.
Kuva: Markka Mäkinen. Pohjais-Pohjanmaan museo.

7/32a

7

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

↓
N

Räykkiö n:o 3 aluskasvillisuuden raivoa-
misen jälkeen. Kuva: Markku Mäkiruoti
Pohjois-Pohjanmaan museo.

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

Röykkiö n:o 3 puhdistettuna. Ympäroivalta
aluceelta paistettu II Krs. KUVAT: Markku
Mäliviuhki. Pohjois-Pohjanmaan museo.

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

Röykkiö n:o 3 polyan luttittuna.
Rakenteet näkyvissä. Kuva: Markku Mäki vuoti
Pohjais-Pohjanmaan museo.

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

Röykkiö n:o 4 ennen tutkimusten alait-
tamista. Kuva: Markku Mäkelä. Pohjois-
Pohjanmaan museo.

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

Röykkiö nioli puhdistettuna ja ympäröivä
alue avattuna. Kuva: Markku Mäki vuoti
Pohjais-Pohjanmaan museo.

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS

Röykkiö n:o 4 pohjan suhteenä,
näkyvä hauta-arkku. Kuva:
Markku Mäkrä: Pohjois-Pohjanmaan
museo.

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

"Röykkiö nro 5" puhdistettuna, turve poistettuna. Kuva: Markku Mäkinen. Pohjois-Pohjanmaan museo.

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

N ←

Leikkauksen kuva "Röykkiöstä nro 5" kuva:
Markka Mäkelä. Pohjois-Pohjanmaan museo.

OULU, KAAKKURI, VÄLIKANGAS
1988

N ←

Vuoden 1988 kaivausalueet
ennallistettuna. Etualalla Rängkiö
n:o 4. Kuva: Markku Mäkituomi
Pohjais-Pohjanmaan museo.